

**FIȘA DISCIPLINEI
2024-2025**

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
1.2 Facultatea	ISTORIE
1.3 Departamentul	DIAAIA
1.4 Domeniul de studii	ISTORIE
1.5 Ciclul de studii	Master
1.6 Programul de studii /Calificarea	Științele Antichității, Medievalică și Arheologie

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei		Dobrogea în epoca romană (sec. I-VII p.Chr.)					
2.2 Titularul activităților de curs		Prof.dr. Ioan Carol Opreș					
2.3 Titularul activităților de seminar		Prof.dr. Ioan Carol Opreș					
2.4 Anul de studiu	I	2.5 Semestrul	I	2.6 Tipul de evaluare	C (colocviu)	2.7 Regimul disciplinei	Ob. disc. obligatorie

3. Timpul total estimat (ore pe semestru alocate activităților didactice)*

3.1 Număr de ore pe săptămână	3	din care: curs	1	seminar/laborator	2
3.4 Total ore din planul de învățământ/Total maxim ore online din planul de învățământ	42/133	din care:		- seminar/laborator față în față	
		- curs față în față		- seminar/laborator online nr. maxim ore	
Distribuția fondului de timp					ore
Studiu după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					50
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platforme electronice de specialitate și pe teren					38
Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					45
3.7 Total ore de studiu individual	133				
3.9 Total ore pe semestru	175				
3.10 Numărul de credite	7				

*Activitățile online au loc numai în situații excepționale, în care nu pot fi derulate față în față din motive obiective. Cifrele prevăzute sunt cele indicate în standardele ARACIS.

4. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 de desfășurare a cursului	În cazul desfășurării unor activități online vor fi utilizate următoarele platforme:
5.2 de desfășurare a seminarului/laboratorului	În cazul desfășurării unor activități online vor fi utilizate următoarele platforme:

5. Competențe specifice acumulate

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none"> ● analiza critică a surselor scrise și (sau) vizuale aferente tematicii cursului și seminarului; ● analiza surselor arheologice în raport cu sursele literare disponibile; ● construcția unui demers de cercetare pe o temă dată din tematica cursului și seminarului; ● construcția unei bibliografii reprezentative (relevantă și adecvată) pe o temă dată, cu prezentare la seminarul cursului.
Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none"> ● gândire critică; ● creativitate, spirit de observație, analiză spațială; ● abordare comparativă; ● abilitatea de a lucra independent/ critic cu sursele istorice; ● capacitatea de a concepe un eseu complex pe structura dată; ● capacitatea de evaluare a argumentelor oferite și de autoevaluare a propriilor aserțiuni; ● capacitatea de a aplica tehnicile de bază ale analizei de text și imagine din perspectivă istorică.

6. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<ul style="list-style-type: none"> ● Cursul și seminarul său propun trecerea în revistă și sedimentarea conceptelor specifice, cronologiei, aspecte legate de viața politico-administrativă, militară, economică și religioasă a Dobrogei romane, romane târzii și romano-bizantine, analizând sursele arheologice, literare, epigrafice sau numismatice reprezentative pentru provinciile Moesia (Inferior) și Scythia (sec. I-VII p.Chr.)
8.2 Obiective specifice	<ul style="list-style-type: none"> ● Familiarizarea și operarea cu terminologia specifică, descifrarea, interpretarea și corelarea textului literar sau epigrafic contextelor arheologice specifice sau celor istorice, deprinderea diferitelor tipologii (ceramică/ epigrafic/ ansambluri defensive etc.) specifice acestor perioade.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

Curs	Metode de predare	Observații ¹
Tema 1 Scurtă introducere istorică a Dobrogei în epoca Principatului (I): de la Lucullus la Marcus Antonius; de la Crassus la Nero; de la Vespasian la Nerva.	Prelegere/ prezentare multimedia - proiecție comentată de imagini din baza tematică/ dezbateri	
Tema 2 Scurtă introducere istorică a Dobrogei în epoca Principatului (II): de la Traian la Marcus Aurelius; de la Marcus Aurelius la Gallienus; de la Claudius II la Numerian.		
Tema 3 Organizarea politică și administrativă a Moesiei Inferior în epoca Principatului. Autohtonii, cetățile grecești și noile orașe romane.		
Tema 4 Organizare militară a Moesiei Inferior în epoca Principatului (legiuni, unități auxiliare, flotă), cu specială privire asupra celor staționate în Sciția Mică		
Tema 5 Viața economică și socială în Dobrogea epocii Principatului (agricultură, producție locală, comerț; organizare financiară și socială).		
Tema 6 Urbanism și arhitectură; artă provincială; viața religioasă (sacerdoți și culte cunoscute).		
Tema 7 Introducere istorică. Periodizarea stăpânirii romane în Scythia pentru epoca Dominatului (I): de la Dioclețian la Valens; de la Theodosiu cel Mare la Zenon;		
Tema 8 Introducere istorică. Periodizarea stăpânirii romane în Scythia pentru epoca Dominatului (II): de la Anastasius la Iustinian; de la Iustin al II-lea la Mauriciu; Heraclius și căderea limesului în cel de-al doilea deceniu al sec. VII.		
Tema 9 Organizare politico-administrativă a provinciei Scythia (dioceza Thracia, praefectura Oriens) în epoca Dominatului.		
Tema 10 Organizarea militară a provinciei Scythia în epoca Dominatului (unități de frontieră – <i>ripenses</i> : legiuni, unități auxiliare (<i>cunei</i> , <i>milites</i>), unități navale; trupele mobile – <i>comitatenses</i> : legiunile palatine (<i>Sacrum Palatium</i> = <i>Sacer Comitatus</i>). Fortificații. Atestări epigrafice.		
Tema 11 Viața economică și socială în provincia Scythia – sec.		

IV-VII p.Chr. (agricultură, producție locală, comerț, circulație monetară, căi de comunicație; organizare financiară și socială).		
Tema 12 Urbanism și arhitectură; viața artistică a provinciei Scythia în sec. IV-VII p.Chr.		
Tema 13 Viața religioasă a provinciei Scythia în sec. IV-VII p.Chr. De la ultimele atestări epigrafice ale divinităților păgâne (sf. sec. III – încep. sec. IV) și până la triumful creștinismului (sec. VI p.Chr.). Edificii de cult (bazilici) cunoscute. Surse literare. Epigrafe creștine. Organizarea ecleziastică a provinciei.		
Tema 14 Sfârșitul stăpânirii romane în Scythia (sec. VII p.Chr.). O critică a surselor literare și arheologice		

BIBLIOGRAFIE:

vide infra

Seminar/laborator	Lucrări și prezentări individuale, analiza surselor, dezbateri	Observații ¹
Tema 1 Sursele literare antice majore și realitățile provinciale (Fontes Historiae Daco-Romaniae, I-II)	-	-
Tema 2 Elemente de geografie istorică a spațiului balcanic și al Dunării de Jos/ dinamica alcătuirii provinciale	-	-
Tema 3 Epigrafia epocii Principatului/ Epigrafia epocii Dominatului. Elemente specifice	-	-
Tema 4 O provincie de frontieră a Imperiului Roman/ logica strategică și ponderea dimensiunii militare	-	-
Tema 5 Topografie urbană/ Ansambluri defensive/ arhitectură civilă și ecleziastică		

BIBLIOGRAFIE:

Bibliografie selectivă (surse literare, epigrafice/ monografii, sinteze)

- **FHDR** – *Fontes Historiae Daco-Romaniae – Izvoarele istoriei României*, București, I *De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus* (1964); II *De la anul 300 pînă la anul 1000* (1970);
- **ISM** – Inscricțiunile din Scythia Minor (*Inscriptiones Scythiae Minoris*), în colecția Inscricțiunile antice din Dacia și Scythia Minor, seria a II-a: vol. I (*Histria și împrejurimile*, D.M.Pippidi, 1983); vol. II (*Tomis*, Iorgu Stoian și index de Alexandru Suceveanu, 1989); vol. III (*Callatis*, Alexandru Avram, 1999); vol. V (*Capidava-Troesmis-Noviodunum*), Emilia Doruțiu-Boilă, 1980); vol. IV (*Tropaeum-Durostorum-Axiopolis*), Emilian Popescu, Bucarest, 2015; VI.2 (*Inscriptions grecques et latines de Scythie Mineure, vol. VI.2, Tomis et son territoire / Inscricțiunile grecești și latine din Scythia Minor, vol. VI.2, Tomis și teritoriul său*), Al. Avram, Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu, Editura Academiei Române, București/ Diffusion de Boccard, Paris, 2018.
- **IGLR** – *Inscricțiunile grecești și latine din secolele IV-XIII descoperite în România* (culese, traduse în românește, însoțite de indici și comentate de Emilian Popescu, prefață de D.M.Pippidi), Editura Academiei, București, 1976;
- *Istoria românilor*, vol. II. *Daco-romani, romanici, alogeni*, coord prof.dr. Dumitru Protase, cerc.pr. I dr. Alexandru Suceveanu, Academia Română, Secția de Științe Istorice și Arheologice, Editura Enciclopedică, București, 2001.
- Dan Aparaschivei, *Orașele romane de la Dunărea inferioară (secolele I-III p.Chr.)*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, 2010.
- Dan Aparaschivei, *Healthcare and Medicine in Moesia Inferior*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza din Iași, 2012.
- Andrei Aricescu, *Armata în Dobrogea romană*, Editura Militară, București, 1977.
- Ion Barnea (coord.), *Tropaeum Traiani, I. Cetatea*, Biblioteca de Arheologie, XXXV, București, 1979.
- V.H. Baumann, *Ferma romană în Dobrogea*, Muzeul “Delta Dunării”, Tulcea, 1983.
- V.H. Baumann, *Așezări rurale antice în zona gurilor Dunării. Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural (sec. I – IV p.Chr.)*, Biblioteca Istro-Pontică, Seria Arheologie, 1, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Tulcea, 1995.
- V. H. Baumann, *Noviodunum. Șantier arheologic 1995 – 2009, Biblioteca Istro-Pontica, 5, Tulcea, 2010.*
- Constantin Băjenaru, *Minor fortifications in the Balkan-Danubian Area from Diocletian to Justinian*, National Museum of Romanian History, The Centre for Roman Military Studies, 8, Mega Publishing House, Cluj Napoca, 2010.
- Maria Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I-III p.Chr.)*, Bibliotheca Tomitana, III, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, 2001.
- Adela Băltăc, *Lumea rurală în provinciile Moesia Inferior și Thracia (sec. I-III p.Chr.)*, Muzeul Național de Istorie a României, Monografii 6, București, 2011.
- Valentin Bottez, *Cultul imperial în provincia Moesia Inferior – sec. I-III p.Chr.*, Editura Universității din București, 2009.
- O. Bounegru, M. Zahariade, *Les forces navales du Bas Danube et de la Mer Noire aux Ier-VIe siècles*, Colloquia Pontica 2, Oxford, 1996.
- Octavian Bounegru, *Comerț și navigatori la Pontul Stîng și Dunărea de Jos (sec. I-III p.C.)*, Editura Demiurg, Iași, 2002, 262 p.

- Octavian Bounegru, *Economie și societate în spațiul ponto-egean sec. II a.C. – III p. C.*, Editura Demiurg, Iași, 2003, 275 p.
- Octavian Bounegru, *Trafiquants et navigateurs sur le Bas-Danube et dans le Pont Gauche*, editura Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 2006, 199 p.
- N. Gudea, *Der untermoesische Donaulimes und die Verteidigung der moesischen Nord- und Westküste des Schwarzen Meeres. Limes et Litus Moesiae Inferioris (86-275 n. Chr.)*, Jahrbuch RGZM 52, p. 319-556.
- Roumen Ivanov, *Das römische Verteidigungssystem an der unteren Donau zwischen Dorticum und Durostorum (Bulgarien) von Augustus bis Maurikios*, Berichte RGK, 78, 1997, p. 467-640.
- Andrei Opaïț, *Aspecte ale vieții economice din provincia Scythia (secolele IV-VI p.Ch.). Producția ceramicii locale și de import*, Bibliotheca Thracologica, XVI, București, 1996.
- Andrei Opaïț, *Local and Imported Ceramics in the Roman Province of Scythia (4th – 6th centuries AD)*, British Archaeological Reports Series 1274, 2004.
- Gheorghe Papuc, *Aprovizionarea cu apă a cetății Tomis în epoca romană și romană târzie*, Constanța, 2005.
- Dorel Paraschiv, *Amfore romane și romano-bizantine în zona Dunării de Jos (sec. I-VII p.Chr.)*, Editura Fundației Axis, Iași, 2006.
- L. Petculescu, *The Roman Army as a Factor of Romanisation in the North-Eastern Part of Moesia Inferior*, in T. Bekker-Nielsen (ed.), *Rome and the Black Sea Region. Domination, Romanisation, Resistance*, Aarhus, 2006, p. 31-42.
- C.C. Petolescu, *Dacia. Un mileniu de istorie*, Editura Academiei Romane, 2010.
- C.C. Petolescu, *Dacia. Un mileniu de istorie*, Editura Academiei Romane, 2010.
- Florian Matei Popescu, *The Roman Army in Moesia Inferior*, Center for Roman Military Studies, 7, București, 2010.
- T. Sarnowski, *Wojsko rzymskie w Mezii Dolnej i na północnym wybrzeżu Morza Czarnego*, (L'armée romaine en Mésie Inférieure et sur la côte Nord du Pont Euxin), Warszawa, 1988.
- Mihai Sâmpetru, *Tropaeum Traiani, II. Monumentele romane*, Editura Academiei, București, 1984.
- Mihai Sâmpetru, *Orașe și cetăți romane târzii la Dunărea de Jos*, Institutul Român de Tracologie, Bibliotheca Thracologica, V, București, 1994.
- Alexandru Suceveanu, *Viața economică în Dobrogea romană (sec. I-III p.Chr.)*, București, 1977.
- Al. Suceveanu, Al. Barnea, *La Dobroudja romaine*, Bucarest, 1991.
- R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei. Romanii la Dunărea de Jos*, vol. II, București, 1968.
- M. Zahariade, N. Gudea, *The fortifications of Lower Moesia (AD 86-275)*, Amsterdam, 1997.
- M. Zahariade, Z. Covacef, V. Lungu, *Scythia Minor: a history of a Later Roman province, 284-681*, în col. Pontic Provinces of the later Roman Empire, 1, A.M. Hakkert, Amsterdam, 2006.

¹În situații justificate, anumite activități se pot desfășura online, cu respectarea numărului de ore de activități online indicat la 3.4. În astfel de situații studenții sunt anunțați în prealabil.

8. Coroborarea conținutului disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Conținuturile disciplinei sunt în acord cu situațiile profesionale cele mai frecvent întâlnite în practica de cercetare arheologică, de conservare și valorificare a bunurilor mobile și a siturilor/ monumentelor istorice, de management și de promovare a siturilor și monumentelor istorice. Disciplina se adresează în egală măsură pregătirii specialiștilor din institutele de cercetare de profil arheologic și din universități, celor din muzee și din aparatul administrativ al direcțiilor județene de cultură, cât și viitorilor profesori din învățământul preuniversitar, operatori culturali și turistici etc.

9. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	participare la curs 75% și grad de implicare în dezbateri	participare la dezbateri/ calitatea intervențiilor și formularea unor puncte de vedere pertinente cu privire la bibliografia consultată	30 %
310.5 Seminar/laborator	participare la seminar 75% și grad de implicare în dezbateri	participare la dezbateri/ calitatea intervențiilor și formularea unor puncte de vedere pertinente cu privire la bibliografia consultată	60 %

10.6 Standard minim de performanță

Pentru evaluarea finală, masteranzii au obligația de a alcătui un eseu pe marginea uneia dintre temele abordate în cadrul cursului și seminarului aferent, pornind de la bibliografia indicată. Eseul trebuie prezentat în cadrul coloviului final și este discutat cu colegii, care pot pune întrebări și pot cere elaborări suplimentare. Acestuia i se adaugă și un comentariu asupra unor imagini proiectate (identificarea, interpretarea, comentarea din punct de vedere politico-militar, administrativ, religios și arhitectural-artistic a unor imagini/ inscripții prezentate sau discutate la seminar)

MINIM. Plasarea corectă a subiectului în contextul cronologic și tematic aferent. Utilizarea corectă a terminologiei specializate. Identificarea unui subiect pertinent și a documentației minime necesare. Expunerea sumară a principalelor informații relevante, definite ca atare în cadrul expunerilor și discuțiilor de la seminar.

MAXIM. Originalitate în selectarea subiectului. Utilizarea unor surse bibliografice suplimentare. Exprimarea unor puncte de

vedere personale, argumentate prin apelul la surse, concepte sau bibliografie. Evaluarea critică a sursele istorice. Coroborarea unor izvoare istorice de diferite categorii. Expunere elegantă, articulată, cu o logică internă care pune în valoare conținutul răspunsului. Capacitatea de a stabili conexiuni cu alte subiecte și de a face analize comparative și dezvoltări tematice pertinente.

Data completării:

25.09.2024